

21.3.2018

לכבוד
רשות מקרקעי ישראל
מחוז דרום
בפקס: 02-5456158

לכבוד
עו"ד אביחי מנדלבליט
היועץ המשפטי לממשלה
בפקס: 02-6467001

- בהול ביותר -

הנדון: פינוי הכפר אום אלחיראן

הרינו לפנות אליך שוב בבקשה בהולה כדי שתורה לרשות מקרקעי ישראל וכל גורם רלוונטי אחר על עיכוב ביצוע צווי הפינוי וההריסה נגד תושבי הכפר הבדואי אום אלחיראן שבנגב. היום הודבקו צווים מטעם ההוצאה לפועל בהם הודיעו לתושבי הכפר כי ההריסה תתבצע בין התאריכים 15.4.2018 ל- 29.4.2017.

1. בניגוד להתחייבויות המדינה והבטחותיה בפני בית המשפט העליון, ההודעות הנ"ל באות כאשר טרם הושג הסדר צודק ומוסכם על התושבים וטרם הובטח דיור נאות, זמין והולם לתושבי הכפר. כל זאת בצל מטרותיה הגזעניות והמפלגות של האגודה ההתיישבותית "חירן" אשר תהיה מעורבת, כנראה, בהקצאת המגרשים בחירן ועל רקע השארת עשרות מבין תושבי אום אלחיראן – אלה שבתיהם נהרסו בינואר 2017 ואלה אשר עברו לחורה בנובמבר 2016 – ללא תנאי מחיה מינימליים והולמים.

2. נבהיר כבר עתה מספר עובדות מכרעות בהקשר דנן:

א. הריסת כפר אום אלחיראן תשאיר את 350 תושביו, כולל נשים וילדים רבים, ללא כל קורת גג וללא כל דיור חלופי. משפחות אשר איבדו את בתיהם במהלך ההריסה אשר בוצעה בינואר 2017 עדיין מתגוררות באוהלים ללא תנאי מחיה מינימליים או מתארחות בבתים של משפחות אחרות באום אלחיראן. כתוצאה מההריסה הנ"ל נותרו ללא קורת גג וללא דיור חלופי 30 אזרחים וביניהם 18 קטינים, ואלה הם:

1. עאקלה אבו אלקיעאן ילידת 1964
2. אכרם אבו אלקיעאן יליד 1995
3. מועאד אבו אלקיעאן יליד 1997
4. מוראד אבו אלקיעאן יליד 2000 (קטין)
5. מרואן אבו אלקיעאן יליד 2002 (קטין)
6. ראבעה אבו אלקיעאן ילידת 1971
7. חוסאם אבו אלקיעאן יליד 1992

8. נסרין אבו אלקיעאן ילידת 1993
 9. נור אבו אלקיעאן יליד 1994
 10. מרים אבו אלקיעאן ילידת 1996
 11. ויאם אבו אלקיעאן יליד 1998
 12. אסרא אבו אלקיעאן ילידת 2000 (קטינה)
 13. עבדל נעדוד אבו אלקיעאן יליד 2001 (קטין)
 14. מוחמד אבו אלקיעאן יליד 2005 (קטין)
 15. יוסף אבו אלקיעאן יליד 2005 (קטין)
 16. יאסין אבו אלקיעאן יליד 2008 (קטין)
 17. זאהד אבו אלקיעאן יליד 1977
 18. ראיקה אבו אלקיעאן ילידת 1977
 19. שדא אבו אלקיעאן ילידת 2003 (קטינה)
 20. פרדאוס אבו אלקיעאן ילידת 2004 (קטינה)
 21. איזאן אבו אלקיעאן ילידת 2005 (קטינה)
 22. מוחמד אבו אלקיעאן יליד 2007 (קטין)
 23. רפאה אבו אלקיעאן ילידת 2009 (קטינה)
 24. אמאל אבו אלקיעאן ילידת 1973
 25. מאיס אבו אלקיעאן ילידת 2003 (קטינה)
 26. רובא אבו אלקיעאן ילידת 2004 (קטינה)
 27. דיאא אבו אלקיעאן ילידת 2005 (קטינה)
 28. חלא אבו אלקיעאן ילידת 2009 (קטינה)
 29. ג'נא אבו אלקיעאן ילידת 2009 (קטינה)
 30. אריג' אבו אלקיעאן ילידת 2008 (קטינה)
- להלן תמונות שמראות חלק מתנאי חייהם של הנ"ל (הצילומים באדיבות מתי מילשטיין):

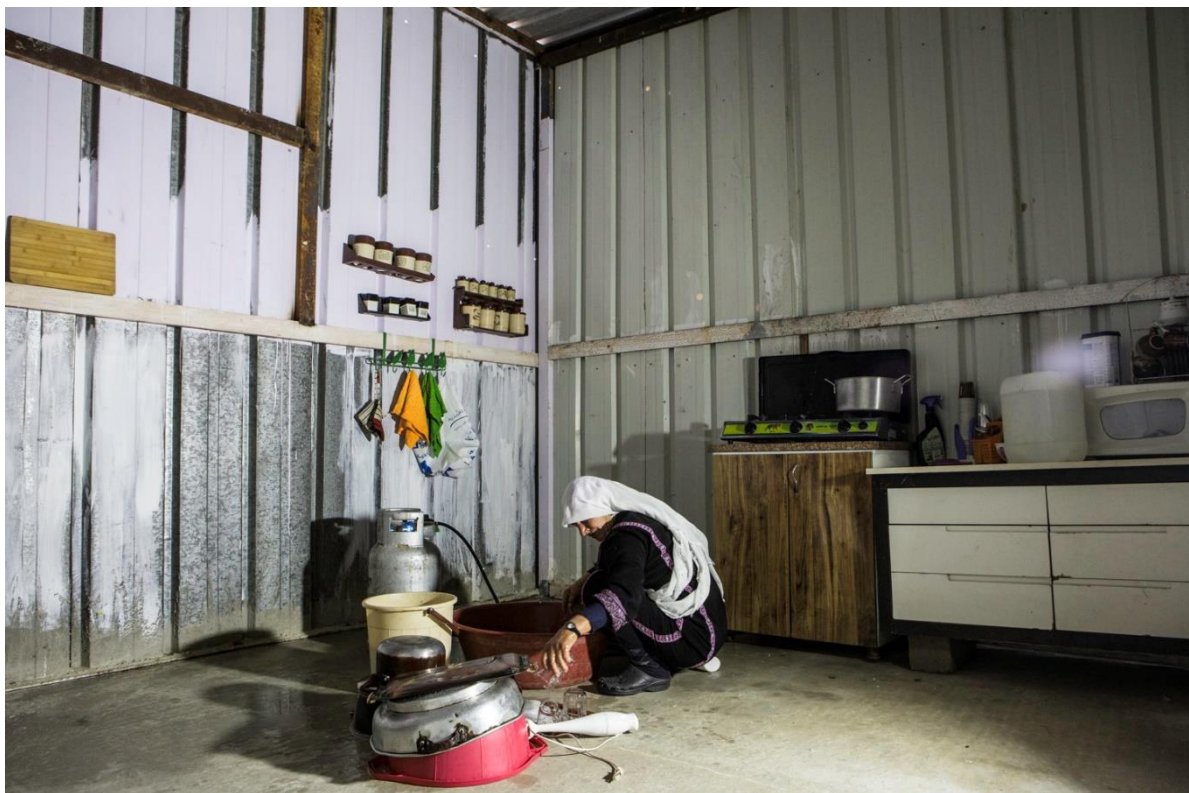

ב. אף אלה מבין תושבי הכפר אשר אולצו לחתום על "הסכם מסגרת" והתפנו לחורה חיים כיום במבנים ארעיים מסוכנים ללא תנאי מחיה מינימליים וללא חיבור לתשתיות בסיסיות כגון מים, חשמל ומערכת ביוב. להלן תמונות המראות את תנאי מחייתם העכשוויים של אחמד אבו אלקיעאן ובני משפחתו אחרי המעבר לחורה (הצילומים באדיבות מתי מילשטיין):

ג. הישוב המתוכנן לקום על חורבות הכפר אום אלחיראן יוקם כישוב יהודי, כפי שמעיד על כך תקנון "חירן – אגודה שיתופית חקלאית להתיישבות קהילתית בע"מ" (להלן: **"האגודה השיתופית"** או **"גרעין חירן"**). האגודה השיתופית הנ"ל אמורה להפעיל וועדת קבלה לצורך ההתיישבות בחירן. מטרותיה ותנאי החברות באגודה השיתופית מלמדים כי מדובר בגוף מפלה והפועל באופן גזעני. שכן, מטרתה העיקרית כפי שהוגדרה בתקנון ההתאגדות (להלן: **"התקנון"**) היא "לתכנן, להקים, לקיים ולנהל ישוב קהילתי כפרי יהודי תורני ברשות המקומית מיתר, שיהא מבוסס על ארגון חבריו כקהילה המקיימת שיתוף בין חבריה..."¹; "להבטיח בכל דרך יעילה את השמירה על אופי הישוב ואורח חיים כפרי קהילתי תורני ברוח ערכי היהדות האורתודוקסית."² אי לכך, קובע סעיף 5 בתקנון את תנאי החברות באגודה, בין היתר, כדלקמן:

"יכול להתקבל כחבר באגודה רק אדם, שאושר על ידי ועדת הקבלה, ואשר נתמלאו בו כל סגולות הכשירות המופרטות להלן:

5.1 יהודי אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל, השומר תורה ומצוות לפי ערכי היהדות האורתודוקסית.

== מצ"ב העתק מהחלק הרלוונטי של תקנון ההתאגדות והמסומן כנספח א'.

התקנון הנ"ל עומד בניגוד להתחייבויות המדינה בפני בית המשפט העליון בהליכי הפינוי כנגד תושבי אום אלחיראן ולהחלטת בית המשפט בעניין.³ במסגרת ההליכים הנ"ל, הבהירה המדינה כי "היישוב חירן מתוכנן כישוב כללי, שבו יכול להשתלב כל ישראלי מכל עדה ודת, אך אין רצון לעודד כל הפרדה על רקע הבדלים שכאלה. מטעם זה, אין רצון להקים מראש שכונות נבדלות לבני

¹ סעיף 3.1 לתקנון.

² סעיף 3.2 לתקנון.

³ רע"א 3094/11 אבו אלקיעאן נ' מדינת ישראל (פורסם במאגרים, 05.05.2015)

עדות שונות. הותרתם של מבני המבקשים כ"שכונה" בדואית בלב היישוב, תפגע מאוד במרקם היישובי ובאופיו. מאידך, יישוב כללי גם אינו מתאים לזה הרוצה להתיישב ביישוב בעל מאפיין דתי, עדתי, חמולתי או שבטי, או לזה המבקש לשמר אורח חיים בדואי. התיישבות ביישוב כללי הזה בעלת משמעות רבה מבחינת כלכלית, חינוכית, תרבותית וחברתית".⁴ ולפיכך, קבע בית המשפט העליון, כי "הישוב המתוכנן אינו מונע מבני הפזורה להתגורר בו, אלא הוא מתוכנן כישוב בעל אופי כללי ולא ישוב בדואי, על כל המשתמע מכך מבחינה תכנונית; כל החפץ להתגורר בחירן רשאי לעשות כן, בכפוף לכל דין ובתנאים הקבועים לכך..."⁵.

3. על אף המחלוקת בין עמדת הרוב לעמדת המיעוט בפסק דין אבו אלקיען בדבר חוקיות וסבירות החלטת הפינוי, **כל שופטי ההרכב הסכימו כי נוסחת הפינוי אמורה להיות במתכונת פינוי-פיצוי וכי היא חייבת להיות אפקטיבית, הגונה וראויה כאשר עיקר המחלוקת בין השופטים נגעה להיקף ומתכונת הפיצוי שעל המשיבה להציע ולא על עצם זכאותם לפיצוי שכזה**. וכדברי כב' השופט דפנה ברק-ארז: **"למעשה אין מחלוקת בענייננו כי המבקשים זכאים לקבל פיצוי בגין פינויים מן המקרקעין, שכן אף המדינה מציעה להם פיצוי כזה"**.

לגופה של מתכונת הפיצוי, בית המשפט העליון קבע כי :

"בנשימה אחת נאמר, שברי כי כאשר מדובר בפינוי מי שיושבים בשטח שנים רבות, **אין המדובר לא בגירוש ולא בהפקרה, אלא הפינוי המוצע כרוך בהצעות שונות של מעבר, בינוי, פיצוי, ואפשרות מגורים**, אם בעיירה חורה אליה עברו מרבית יושבי הכפרים הלא חוקיים בהם מדובר, ואם ביישוב חירן העומד לקום, בתנאי רכישה "כלליים" אך תוך פיצוי, ככל הנראה, על השקעות בבניה (אף שזו היתה לא חוקית), בשל הותק". (פסקה כ')

ובהמשך :

"בהקשר זה יודגש לסיכום – ואין הדבר מבטא כהוא זה הקלת ראש בקושי הכרוך בפינוי אדם ממקום מושבו שנים רבות – **כי פינוי המבקשים אכן אינו מותירם בפני שוקת שבורה. רשאים הם לעבור לישוב חורה, בתנאים המיטיבים שנקבעו לכך**, ובכך ניטל מעוקצה של הטענה בדבר פגיעה בזכות קניין [...] ויתרה מכך, על פי הודעת המשיבה מיום 5.10.14, תושב הכפר שירכוש מגרש ביישוב חירן, יתכן שיהא זכאי לקבל פיצוי בגין הריסת ביתו – בכפוף לאישור ועדת הפשרות – הטבה הניתנת ברגיל לתושבי הפזורה העוברים ליישוב בדואי. ועוד, לדעתנו ראוי שהמשיבה תשקול באורח מתאים והוגן שאותם תושבים שיוכחו כי הם מן "הגרעין ההיסטורי" של מי שהגיעו למקום – אום אלחיראן – כבני רשות, יקבלו הטבה מסוימת במסגרת מכרזי השיווק ביישוב החדש חירן; בכך יהא גם משום תשומת לב מצד הרשויות להיות חלק מן הנוגעים בדבר בני רשות ולא פולשים".

4. ההנחה עליה נשען בית המשפט בדחותו את הערעור לפיה פינוי התושבים מבתי מגוריהם "אינו מותירם בשוקת שבורה" וכי "לא מדובר בגירוש ולא בהפקרה" מושתת על הצהרות המדינה והבטחותיה - על אף הסתייגות תושבי אום אלחיראן מהעניין - בדבר קיומו של פתרון מיידי וזמין

⁴ רע"א 3094/11 אבו אלקיעאן נ' מדינת ישראל הודעה מטעם המשיבה פס' 21-22 (05.10.2014).

⁵ עניין אבו אלקיעאן, לעיל ה"ש 5, בפס' לו לפסק דינו של כב' השופט רובינשטיין.

ביישוב חורה לתושבים המפונים. וכך כותב השופט רובינשטיין בפסקה לה בענותו על השאלה האם נהגה המדינה בהגינות: "נדמה כי פעולות המשיבה בהקשר דנא נסבו על תשתית עובדתית ונורמטיבית רלבנטית, ובין היתר [...] קיום פתרון מיידי וזמין בדמות המעבר לישוב חורה [...]".

5. יחד עם זאת, ובמנותק משאלת העדרו של הליך אדברסרי להוכחת קיומו של "פתרון מיידי וזמין" מתברר כי שוב כיום אין פתרון לדיור חילופי מיידי וזמין לתושבי הכפר. ואכן בספטמבר 2017 הפקידה היום הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים (להלן: "**רשות הבדואים**") בנגב תכנית מתאר לאתר מגורים זמניים לתושבי אום אלחיראן (תכנית מס' 652-0496000 – "מבנים זמניים למגורים לאוכלוסיית אום אל חירן"). בהקשר זה נציין כי אמנם נידונו בשנה שעברה הצעות למגורי תושבי אום אלחיראן, שבעיקרם היו בחורה, אך פתרונות אלה לא היו זמינים, לא ישימים ולא מקובלים על התושבים. דבר אשר עולה גם מתמליל הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה אשר החליטה על הפקדת התכנית הנ"ל וגם ממסמך החלטות הוועדה מיום 21.8.2017 בו צוין "**על-פי בדיקה שנערכה על-ידי הרשות להסדרת התיישבות הבדואים, לא ניתן מבחינה שבטית-חמולתית להסדיר את ההתיישבות של אוכלוסיית אום אל חירן בשכונות אחרות בחורה שטרם אוכלסו**".

== מצ"ב העתק מהחלטת הוועדה מיום 21.8.2017 כנספח ב'.

6. גם כאשר התברר לנו בעבר שחלק מהתושבים יצרו מגעים עם הרשויות לבירור החלופות המוצעות, הסתבר שלא הוצעה להם שום הצעה קונקרטית להסדר. במסגרת מגעים אלה לא הציעה המדינה שום הצעה בדבר דיור מיידי וזמין וזאת בניגוד להצהרותיה בפני בית המשפט. חוסר תום לב המדינה בטיפול בתיק ציבורי וייחודי זה הינו משווע לאור העובדה שהיא מוציאה את צווי הפינוי מן הכוח אל הפועל עוד בטרם התגבשו הסכמות עם התושבים.

7. וכך אנו עדים כאמור, כי אלה מבין תושבי הכפר אשר אולצו לחתום על "הסכם מסגרת" והתפנו לחורה חיים כיום, כאמור, במבנים ארעיים מסוכנים ללא תנאי מחיה מינימליים וללא חיבור לתשתיות בסיסיות כגון מים, חשמל ומערכת ביוב. כך למשל היה במקרה של אחמד אבו אלקיעאן ומשפחתו המורחבת, אשר אולצו לחתום ביום 24.11.2016 בשעות לילה מאוחרות על "הסכם מסגרת" במסגרתו הוא ומשפחתו המורחבת התחייבו להרוס את בתיהם ולעבור לשכונה 18 בחורה. ההסכם הנ"ל כולל 3 פסקאות בלבד ואין בו כל פירוט לגבי דיור חילופי נאות, תנאי פיצוי וכד' מה גם שברור מהנוסח הקצר שבו שהוא הלכה למעשה חרב כפויה מעל לראש אלה שחתמו עליו כאשר לא ניתנה להם כל אפשרות אף לשאת ולתת בעניינם. לחשיבות הנושא, נביא את נוסח ההסכם במלואו, שמשתרע, כאמור, על 3 פסקאות קצרות בלבד:

"בהתאם להחלטת ועדת פשרות מחוזית מיום 24.11.2016, מוסכם בזאת כי ככל שהמתפנים כולם יהרסו את המחוברים שברשותם בהתאם למתווה המפורט בנספח 1 להסכם זה, תשמור הרשות על זכויותיהם כמתפנים מהפזורה שהינם ברי פיצוי בהתאם להחלטת מועצת מקרקעי ישראל מס' 1383.

מוסכם כי לאחר שיפנו המתפנים את המחוברים הראשונים, בהתאם למתווה המפורט בסעיף 1 לנספח 1, ובכפוף לעמידה בתנאי הזכאות הקבועים ברשות, ברשות מקרקעי ישראל (רמ"י) ובהחלטה 1383, יובאו בפני המתפנים הסכמים פרטניים, לפינוי ולמעבר למגרשי הקבע בשכונה 18 בחורה על המתפנים יהיה לחתום על

ההסכמים האמורים בתוך 3 ימים מיום שאלה יומצאו להם על ידי הרשות.

יובהר כי על המתפנים כולם לחתום על הסכם זה עד ליום 25.11.2016 בשעה 12:00. במידה שהסכם זה לא יחתם על ידי המתפנים, ללא יוצא מן הכלל, עד למועד האמור, יפונה השטח וייהרסו כל המחוברים על ידי המדינה, בהתאם להחלטות בית המשפט ולצווי ההוצל"פ התקפים."

== מצ"ב העתק הסכם המסגרת מיום 24.11.2016 והמסומן כנספח ג'.

8. נספח 1, הנו לוח זמנים לפינוי בתי החתומים על "הסכם המסגרת". כך צריך היה לפנות ולהרוס 5 מבנים עד לתאריך 26.11.16, דהיינו יומיים אחרי החתימה על "הסכם המסגרת", 3 מבנים עד לתאריך 29.11.16, ו- 4 מבנים עד לתאריך 31.12.16. הסכם מפורט טרם הוצג למפונים עד עצם היום הזה. כך שמלבד הריסת בתיהם ומעבר למגורים בתנאים לא אנושיים בחורה, החתומים לא קיבלו דיור חלופי נאות, ולא ידוע להם מה הם תנאי ההסכם עליו יאלצו הם לחתום (ראה תמונות לעיל).

9. המדינה בהליך זה מתיימרת לחבוש כובעים שונים כדי להסיר מעל כתפיה, למרבה הצער, את האחריות החוקית והמוסרית לגורלם של תושבי אום אלחיראן – במיוחד לאור מצג השווא שהיא טיפחה לאורך ההליכים המשפטיים בדבר קיומו של פתרון מיידי וזמין לתושבים. תמצית הדבר היא שכיום המדינה (רשות מקרקעי ישראל) מסרה לכלל תושבי הכפר צווי "פינוי גמיש" לפיהם היא רשאית להרוס את בתיהם בין התאריכים 15.4.18 ל-29.4.16. נכון לרגע כתיבת שורות אלה, אין כל הצעה קונקרטית שיש בידי תושבי הכפר לבחון. בנסיבות אלה, **משמעות מימוש צווי הפינוי והריסת הבתים היא השארת תושבי הכפר ללא קורת גג וזאת בניגוד למה שהמדינה הצהירה בפני בית המשפט העליון.**

10. נזכיר, כי במסגרת פסק הדין בעניין **אבו אלקיעאן הנ"ל**, אף דעת הרוב בבית המשפט העליון המליצה למדינה לשקול לתת סעד לתושבי אום אלחיראן בדמות מגרשים בחירן: "ועוד, לדעתנו ראוי שהמשיבה תשקול באורח מתאים והוגן שאותם תושבים שיוכחו כי הם מן "הגרעין ההיסטורי" של מי שהגיעו למקום – אום אלחיראן – כבני רשות, יקבלו הטבה מסוימת במסגרת מכרזי השיווק בשוב החדש חירן".⁶ עמדת של כב' השופט דפנה ברק ארז הייתה יותר נחרצת בעניין זה עת ציינה כי:

"אני סבורה שעל הרשויות לחזור ולבחון את מתכונת הפיצוי שיוענק למבקשים במסגרת הפינוי, בשים לב, בין השאר, לכך שהמבקשים הם כאמור בני-רשות המתגוררים במקום כשישים שנה, וכן לכך שהמדינה מציינת בתוקף כי הישוב החדש אינו בעל אופי ייחודי והוא פתוח לכל אדם, ובכלל זאת למבקשים עצמם אם יחפצו בכך. כך, למשל, המדינה יכולה לשקול את האפשרות להציע למבקשים (וכן למי מבין תושבי המקום הנוספים שיוכחו כי הם בני-רשות במקום מזה שנים רבות) אפשרויות נוספות לקבל פיצוי, מלבד המעבר לחורה, ובכלל זאת האפשרות של קבלת מגרש ביישוב החדש חירן, על פי גודל המגרשים המתוכנן ביישוב זה (הקטן מגודל

⁶ עניין **אבו אלקיעאן**, לעיל ה"ש 4, בפס' מ לפסק דינו של כב' השופט רובינשטיין.

המגרשים המוצע למבקשים בחורה) חלף קבלת המגרשים שהוצעו להם בחורה...⁷

11. לבסוף נציין, כי פניותינו הרבות לרשויות במהלך 3 השנים האחרונות לכלל הנוגעים בעניין, כולל ליועץ המשפטי לממשלה, בנושאים הקשורים לאום אלחיראן, ובין היתר, בעניין דרך שווק המגרשים בחירן, מטרות האגודה השיתופית "חירן" המפלגות והגזעניות וכן העדר פתרון מוסכם בנושא אום אלחיראן טרם קיבלנו כל מענה ענייני לאף אחת מפניותינו.

== מצ"ב פנייתנו מיום 18.08.2015 לקבלת פרטים אודות שיטת שיווק המגרשים ביישוב חירן כנספח ד'.

== מצ"ב פנייתנו מיום 7.8.2017 בנושא תנאי החברות באגודה השיתופית "חירן" כנספח ה'.

== מצ"ב פנייתנו מיום 23.11.2016 בנושא העדר פתרון זמין לתושבי אום אלחיראן כנספח ו'.

12. מגמת התעלמות זו מלמדת על התנהלות חסרת תום לב ובלתי שקופה אל מול אזרחים אשר מבקשת המדינה להשאירם ללא קורת גג תוך כדי התנערות מאחריותה וחובתה כלפיהם.

לאור האמור לעיל, נבקשך להורות לרשות מקרקעי ישראל ולכל הגורמים הנוגעים בדבר שלא לבצע את צווי הפינוי וההריסה נגד תושבי הכפר הבדואי אום אלחיראן כל עוד לא קיים הסדר מוסכם על התושבים ; ב) ולהורות על קידום פתרון יישובי הוגן, מוסכם ובשיתוף מלא עם תושבי אום אלחיראן ; ג) להורות לרשויות להימנע מכל שיתוף פעולה עם האגודה השיתופית "חירן" הנ"ל בהיותה התאגדות גזענית ומפלגה.

נודה לתגובתכם בהקדם האפשרי.

בכבוד רב,

מאיסאנה מוראני, עו"ד

סוהאד בשארה, עו"ד

העתקים:

- ראש המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה, בפקס מס': 02-6362050.
- המחלקה לאכיפת דיני מקרקעין בפרקליטות המדינה, בפקס: 02-6467985.
- פרקליט המדינה, עו"ד שי ניצן, בפקס: 02-6467006.
- הרשות לפיתוח והתיישבות הבדואים בנגב, בפקס: 08-6304837.

⁷ שם, בפס' 16 לפסק דינה של כב' השופט ברק-ארז.